

FILMOTECA PER A LES ESCOLES

SETEMBRE 2017 – JUNY 2018

FilmoTeca
de Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

L'hivern i la primavera al regne d'Escampeta

Pierre-Luc Granjon i Pascal Le Nôtre

Material didàctic de la pel·lícula
Recomanada per a Cicle Inicial de Primària

Índex

3	Fitxa tècnica
3	Sinopsi
3	Què treballem?
4	Continguts curriculars relacionats
5	La narrativa pròpia de la rondallística tradicional
6	Proposta d'activitats
8	Formes alternatives de parella i identitats
9	Proposta d'activitats
10	L'animació en <i>stop-motion</i>
11	Proposta d'activitats
12	Glossari
13	Pel·lícules relacionades

Sinopsi

L'hivern s'abat sobre el regne i l'Ogre de les muntanyes s'emporta la bella princesa Mèlia Pa de Pessic. Gràcies a en Lleó i els seus amics, tornaran tots a casa sans i estalvis. Però, a la primavera, algú enverina l'aigua de la ciutat i hauran de descobrir qui ha inflat les panxes dels veïns abans de poder celebrar el Carnaval.

L'hivern i la primavera al regne d'Escampeta

Pierre-Luc Granjon i Pascal Le Nôtre

França, 2008

52 minuts

Versió doblada al català

Fitxa tècnica

Direcció: Pierre-Luc Granjon i Pascal Le Nôtre

Direcció de producció: Folimage, TPS Teletoon, Subséquence, ONF NFB Canada, France 3, Région Rhône-Alpes, Procirep/Angoa, Piwi.

Argument i guió: Antoine Laciaux

Animació: Marjolaine Parot, Chaïtane Conversat, François Lignier, Lorelei Paliès, Pierre-Luc Granjon

Fotografia: Sara Sponga

Música: Normand Roger, Denis Chartrand i Pierre Yves Drapeau

Què treballem?

- La narrativa pròpia de la rondallística tradicional
- Les formes alternatives de família i identitats
- L'animació en *stop-motion*

Material didàctic elaborat per:

Continguts curriculars relacionats

Àrea de descoberta d'un mateix i dels altres

- Manifestació i expressió de les pròpies emocions i sentiments, utilitzant el llenguatge com a mitjà d'expressió i comunicació. Disposició per establir relacions afectives positives amb les persones adultes i els infants amb qui comparteix situacions i activitats quotidianament.

Àrea de comunicació i llenguatges

- Iniciació en la descoberta i l'ús del llenguatge corporal, verbal, musical i plàstic.
- Interès per algunes de les tècniques més bàsiques (pintura, modelatge, dibuix, etc.) dels diferents llenguatges expressius i formes de representació.
- Comprensió de les intencions i dels missatges que li adrecen les persones adultes i altres infants, identificant i emprant els diferents senyals comunicatius (gest, entonació) i valorant el llenguatge oral com un mitjà de relació amb les altres persones.

Àrea de descoberta de l'entorn

- Observació de la diversitat de costums, maneres d'interpretar la realitat, procedències, llengües familiars, entre un mateix i els companys i companyes de classe i acceptació d'aquesta realitat com una manera d'aprendre.
- Identificació de festes, tradicions, històries o llegendes de l'entorn proper i de Catalunya. Interès per participar en activitats socials i culturals i per conèixer manifestacions pròpies de les cultures de companys i companyes de classe.

Material didàctic elaborat per:

La narrativa pròpia de la rondallística tradicional

El ritme: la narració per episodis

L'hivern i la primavera al regne d'Escampeta són els dos primers capítols de la tetralogia francesa *Les quatre saisons de Léon*, produïda per l'estudi Folimage. La narrativa del film es compon seguint el tradicional art d'explicar contes i rondalles, tot i que els seus arguments plantegen situacions contemporànies. El narrador, qui relata els esdeveniments de la història, és un dels personatges principals del film: un rondallaire que, a més a més, resulta ser el dolent de la pel·lícula.

Cada història succeeix durant una estació de l'any. Els quatre capítols que conformen les dues pel·lícules (*L'hivern i la primavera al regne d'Escampeta* i *L'estiu i la tardor al regne d'Escampeta*) narren els fets seguint el curs de les estacions de l'any des de l'hivern fins a la tardor, passant per la primavera i l'estiu. Aquesta estructura marca el ritme de les pel·lícules donant-els-hi una continuïtat i un sentit de conjunt, pel que fa als personatges i als escenaris, tot i que cada capítol narra una història independent.

Igual com en molts contes tradicionals, alguna festa popular de l'estació de l'any en concret és presentada per il·lustrar la celebració de tal estació, d'aquesta manera ubicant també l'acció en un moment precís del calendari festiu anual: en el film la primera història succeeix en la Nit de Nadal i la segona durant els preparatius de la festa del Carnaval.

Elements de les rondalles tradicionals

Un altre tret que connecta el film amb les rondalles tradicionals és la natura que ajuda, en alguns moments, i obstaculitza, en d'altres, les gestes dels personatges. Cal destacar també la presència d'elements fantàstics, propis de la rondallística tradicional, com és el cas de les abelles que acompanyen i ajuden el Lleó, així com la poma d'Escampeta, que esputa, que segons com és usada pot servir d'ajuda o bé emmetzinar la població d'Escampeta.

Els personatges del film també ens recorden als personatges tradicionals de les rondalles:

el rei, la princesa, l'ogre malvat, els cavallers que volen enfrontar-se al dolent, a la bèstia, tal com Sant Jordi va fer matant el Drac per rescatar la princesa. Un altre personatge típic és el pretendent i enamorat de la princesa, lleial i bondadós, capaç de sacrificar-se, encara que no sigui el més imponent i fort d'entre tota la tropa de pretendents.

Una peculiaritat dels protagonistes de *L'hivern i la primavera al regne d'Escampeta*, és que reuneixen una barreja entre humans i animals i, fins i tot, humans amb atributs animals. Alguns exemples són el Lleó o el rondallaire Bonifaci, que va guarnit amb una capa amb caputxa que és la pell d'un llop, expressió de la seva animalitat. Aquesta barreja és força freqüent en la rondallística tradicional a contes com, per exemple, el rei granota.

Tots aquests elements narratius, juntament amb els aspectes visuals, confereixen al film una aparença de rondalla antiga amb un ric univers poètic, embolcallat per una música d'inspiració medieval que manté el suspens i acompanya la trama amb cert efectisme, però d'una manera gens excessiva.

Proposta d'activitats

- La pel·lícula està dividida en dues històries. A partir d'aquesta idea, fer una diferenciació clara entre ambdues estacions mitjançant preguntes del tipus: a quina època de l'any passa cada una de les històries?, com sabem quina època de l'any és?, com se'ns ensenya al film?

Parlar de les estacions de l'any i de les diferències que hi ha en el paisatge que ens rodeja, sigui a la ciutat o bé sigui al camp.

- Hi ha dues festes del nostre calendari que apareixen a la pel·lícula. Quines són? Descriure entre tots i totes com celebrem nosaltres aquestes festes i quina celebració fan els personatges de la pel·lícula. Una d'aquestes festes representa el clímax de l'estació més freda de l'any i l'altra es troba a cavall de dues estacions. Parlar de les diverses festes tradicionals que celebrem a la nostra cultura (Nit de Nadal, Tió, Sant Jordi, Castanyada, Carnestoltes, etc.) i, en cas que hi hagi nens i nenes de famílies que pertanyen a una altra tradició cultural, integrar aquestes diverses celebracions per oferir un marc cultural divers i enriquidor.

Material didàctic elaborat per:

Material didàctic elaborat per:

- La coca de mel amb una moneda a dins és molt similar d'un dolç que mengem nosaltres per la festivitat dels Reis: el Tortell de Reis amb una fava a dins. Es pot elaborar, de forma conjunta, un Tortell de Reis o un altre pastís més senzill de forma circular amb un forat al centre a imatge d'aquest dolç festiu.

- Al film es parla d'una herba remeiera: l'herba panxolina per sanar a la població de la ingesta d'aigua amb sabó. Parlar de diverses plantes presents als boscos mediterranis i pirinencs amb propietats curatives. Se'n poden prendre alguns branquillons i fer, des d'una infusió a un herbari, o bé tractar de dibuixar-les, fixant-se bé en com són les tiges, les fulles, les flors, etc. Es poden prendre herbes com la farigola, el romaní, malva, herballuïsa, etc.
- Conjuntament, pensar quines aventures podrien viure els personatges del regne d'Escampeta durant l'estiu i la tardor, les dues estacions de l'any que no apareixen al film. Cadascú pot fer un dibuix imaginant-se una d'aquestes possibles històries, talment com si cada nen o nena fes de guionista.

Material didàctic elaborat per:

Formes alternatives de parella i identitats

Parelles i relacions familiars alternatives

L'hivern i la primavera al regne d'Escampeta és un film d'aventures fantàstiques que reuneix uns arguments que plantegen situacions contemporànies, fet que fa de la pel·lícula una peça original i sorprenent.

D'una banda, l'estructura familiar d'alguns dels personatges trenca amb el concepte clàssic de família. Pel que fa a la Mèlia Pa de Pessic, la princesa, viu en el si d'una família monoparental, amb el seu pare, el rei, que està separat de la reina. Així doncs, a diferència dels relats i pel·lícules de reis, reines, prínceps i princeses, aquí es planteja un pare feliç i tranquil amb la seva condició de separat amb una filla que hi conviu feliçment.

D'altra banda, la història del Lleó planteja una situació d'adopció, tot normalitzant aquesta relació entre pares i fills. En el film, el fet que el Lleó sigui adoptat no suposa cap problema per a la seva família: els pares l'estimen i l'accepten tal com és, malgrat les diferències. A l'inici, veiem com al Lleó li agrada escoltar la història dels seus orígens per part de la seva mare, però a mesura que l'acció va avançant, veiem com el Lleó dubta de la seva procedència i

qüestiona el seu estatus d'adoptat. A partir de la pressió social del seu entorn, dels comentaris que rep per part d'altres personatges, comença a posar en dubte la seva família i la relació amb els seus pares fins al punt que necessita marxar de casa per trobar la pròpia identitat. És una mescla interessant la d'aquest personatge, que es diu Lleó però és un ós i que viu amb un pare i una mare humans. El personatge es fa ressò de les diferències que conviuen dins nostre.

El rol de la princesa

La princesa Mèlia Pa de Pessic no és una princesa clàssica, ni té un paper passiu a l'espera d'un príncep blau que la vingui a rescatar. Ella és valenta, decidida, activa. Es tracta d'una nena amb confiança, autoritat i seguretat, que escriu el seu propi destí. L'amor i l'amistat que uneix la Mèlia i el Lleó fa que ambdós lluitin per l'altre i per mantenir l'harmonia al regne d'Escampeta. La princesa és capaç de comunicar al seu pare que no vol per marit el rondallaire Bonifaci, a diferència de les princeses tradicionals que normalment accepten amb resignació la voluntat paterna. Tot i que el pare tampoc desitja que la seva filla es casi amb el rondallaire, li recorda la promesa que ella mateixa havia fet anteriorment: qui salvés el

Material didàctic elaborat per:

regne de les mans de l'Ogre es casaria amb ella. La princesa segueix sent el trofeu pel cavaller valent que venci l'Ogre, a imatge de la llegenda de Sant Jordi, però tot i així el curs de la història canvia perquè es faci la seva voluntat: es descobreix l'engany del Bonifaci i el Lleó passa a ser el pretendent i promès de la Mèlia, ja que ha estat ell qui l'ha rescatat, amb ajuda dels seus amics, de les mans del Bonifaci i de l'Ogre malvat.

La pel·lícula trenca estereotips: normalitza la separació entre els membres d'una parella, com a pràctica comuna a la nostra societat,

planteja la convivència en una família monoparental com a un tipus de família vàlid igual com ho són els altres. El film presenta l'adopció com a un tipus de relació paternofilial acceptat i viscut amb naturalitat pels seus protagonistes, però que malauradament encara pot ser qüestionat socialment. El film construeix un personatge femení fort i valent que trenca amb l'arquetip de la donzella en perill. Així doncs, la pel·lícula es presenta com una peça contemporània i rupturista amb els personatges i temàtiques clàssiques de les llegendes i contes de fades.

Proposta d'activitats

- Parlar dels diversos models de família possibles en la nostra cultura: normalitzar els models de parella alternatius, com poden ser les parelles monoparentals o les LGTBI+, a partir del personatge de la Mèlia Pa de Pessic. La proposta és que cadascú descrigui la seva família a través d'un mural que es pot titular "pares i mares de la classe". Cada nen i nena hi pot col·laborar aportant una fotografia del seu pare i mare, dels seus pares, de les seves mares i d'ell o d'ella mateixa. D'aquesta manera, això pot permetre "conèixer" els pares i mares dels companys i companyes de classe.

- A partir de la història de l'adopció del Lleó, formular diverses qüestions: quina és la seva història?, per què es diferencia de la història d'altres nens i nenes del regne?, què li diuen els nens per burlar-se'n?

Què li provoca el comentari que li diu l'erició: trobes normal un ós que té pares humans?, com se sent el Lleó?, i els seus pares?, què li diríeu al Lleó per animar-lo?, com se senten els seus pares quan el tornen a veure després de la seva desaparició?

- Per tal de treballar al voltant la idea de la pròpia construcció de la identitat i del referent de personatges forts i valents, que es permeten mostrar i expressar les seves emocions i la seva voluntat, la proposta és que cada nen o nena s'autorepresenti com a protagonista d'una aventura, tal com ho són la Mèlia i el Lleó a través d'un autoretrat.

Es tracta de fer un dibuix com a autoretrat a partir de llapis de colors o altres tècniques pictòriques, com poden ser les ceres. Crear l'espai per tal que cadascú s'imagini protagonista d'una història, d'una aventura, talment com si després un narrador o rondallaire la pogués explicar i difondre entre persones que l'escoltessin amb atenció.

Material didàctic elaborat per:

L'animació en stop motion

La il·lusió del moviment

Etimològicament, la paraula *animació*, prové de la paraula llatina *animātiō*: l'acte de portar a la vida. Es tracta de la simulació de moviment produïda mitjançant imatges que es creen una per una; en projectar aquestes imatges successivament es produeix la il·lusió del moviment. Aquesta il·lusió òptica s'origina pel fet que el sistema visual i neurològic humà és capaç de percebre la sensació de moviment a partir de la informació fraccionada d'una successió d'imatges.

La pel·lícula d'animació més antiga que es conserva és un curtmetratge publicitari anglès anomenat *Matches: An Appeal*, creat per Arthur Melbourne-Cooper el 1899. Es tracta d'una animació en *stop-motion*, en la qual un conjunt de llumins escrivien una crida patriòtica a l'acció sobre una pissarra. El 1908 l'artista francès Émile Cohl va dibuixar unes tires còmiques i va crear una pel·lícula anomenada *Fantasmagorie*, la primera pel·lícula d'animació tradicional feta a mà. La pel·lícula consistia en un ninot que es movia i que anava trobant tot tipus d'objectes que canviaven de forma, com una ampolla de vi que es transformava en una flor.

L'stop-motion

La tècnica d'animació *stop-motion* consisteix a capturar fotografies consecutives d'un objecte o ninots movent-lo fotograma a fotograma, de manera que reproduint-les una darrera l'altra a prou velocitat, sembla que l'objecte es mogui. D'aquesta manera es crea la il·lusió del moviment cinematogràfic. Els personatges de *L'hi-vern i la primavera al regne d'Escampeta* són titelles de làtex, articulades i pintades a partir de materials mal·leables. Cada personatge té un aire tendre i afectuós i alhora manté un to humorístic i caricaturesc. Són titelles empàtics i tot i que només tenen mobilitat a les parpelles, als ulls i a la boca (ocasionalment a les orelles), les diferents posicions triades a l'hora de realitzar la filmació els confereixen una gran varietat de registres expressius.

A part de l'*stop-motion*, al film trobem altres tècniques virtuals en el film per acabar d'arrodonir l'acció, com ara els efectes de la neu que cau, el vol de les abelles, el foc, o la llum de les espelmes. L'escenografia és creada a partir d'estampats detallistes i d'efectes de marcs de quadres en diverses versions possibles, acolorides i dinàmiques. Els decorats preciosistes són disposats com un guinyol o una il·lustració i es mouen del centre de la

Material didàctic elaborat per:

pantalla als laterals, talment com podria passar en el teatre. Per passar d'una seqüència a una altra hi ha una mena de telons que s'obren i es tanquen com si es tractés d'una obra de teatre.

Els paisatges són irreals i delicats: cartons retallats, *collages*, petites plantes volumètriques, arbres, muntanyes i rius permeten passar de primers plans a escenaris més generals. A vegades es remarquen dibuixos

inspirats en les miniatures il·luminades dels llibres gòtics. Portes, finestres, teulades, taules, columnes no guarden simetria, i omplen la pantalla com si es tractés d'un dibuix expressiu i efectista. Tot aquest treball amb els decorats, els titelles com a personatges, la música medievalitzant i les històries a imatge de rondalles contemporànies confereix al film originalitat, elegància i tendresa amb la creació d'un univers particular i propi que el caracteritza i el defineix.

Proposta d'activitats

- Recuperant el tema de les estacions de l'any, treballat prèviament, demanar com és el regne d'Escampeta a partir de les següents preguntes: es tracta d'un poble gran o petit?, es tracta d'una ciutat tal com les ciutats que coneixem ara?, sembla que sigui una història que va passar en un temps remot o que va passar fa poc?

A partir d'aquí, cada nen i nena pot elaborar un dibuix i/o collage amb llapis de colors i papers de diferents colors, textures i formes per representar el regne d'Escampeta: el poble, els afores del poble, etc. segons les dues estacions de l'any que es representen al film.

Després d'això, parlar dels colors que predominen en un dibuix/collage en comparació amb l'altre. Evidentment, no seran els mateixos colors els que apareguin en la representació de l'hivern que en la representació de la primavera o s'hauria de buscar que no fos així, almenys.

- Escollir un personatge de tots els personatges que apareixen al film. Fer-ne sis dibuixos diferents, de tal manera que el personatge en qüestió estigui en una posició molt semblant en tots els dibuixos, però amb lleugeres diferències entre un dibuix i l'altre. Col·locar els dibuixos un damunt de l'altre com si fossin les pàgines d'un llibre i, després, amb ajuda dels dits de les mans, passar les pàgines ràpidament de tal manera que les imatges semblin animar-se. D'aquesta manera, els infants hauran creat un foliscopi o flip book i experimentaran la il·lusió del moviment de la successió d'il·lustracions estàtiques.

Material didàctic elaborat per:

Glossari

Animació

Tècnica que permet dotar de moviment dibuixos o objectes inanimats mitjançant la presa fotograma a fotograma de cadascuna de les fases de descomposició del moviment.

Collage

Tècnica d'expressió plàstica consistent a ajuntar i enganxar sobre un suport fragments de materials heterogenis prèviament seleccionats a fi de donar un aspecte plàstic determinat.

Episodi

Part d'una obra narrativa que s'integra en un conjunt més ampli, però manté, alhora, les característiques pròpies.

Stop-motion

Tècnica que consisteix a filmar les imatges fotograma a fotograma (objectes, ninots de plastilina o intèrprets reals).

Material didàctic elaborat per:

Pel·lícules relacionades

Pel·lícules fetes amb stop-motion:

Shaun the Sheep (La oveja Shaun), Richard Starzak, Mark Burton, Regne Unit, 2015.

Panique au Village (Pànic a la granja), Stéphane Aubiert i Vincent Patar, Bèlgica, 2009.

Fantastic Mr. Fox (Fantástico Sr. Fox), Wes Anderson, Estats Units, 2009.

Pel·lícules amb narrades per episodis:

Kirikou et les bêtes sauvages (Kirikú y las bestias salvajes), Michel Ocelot i Bénédicte Galup, França, 2005.

Kirikou et la sorcière (Kirikú y la bruja), Michel Ocelot i Bénédicte Galup, França, 1998.